

szót és helyet kér a biológiai kutatás számára.

A könyv szerzője a háborúban — ahol mint tiszt vett részt — sokat foglalkozott a sebhegedés tanulmányozásával. Kutatásai arra a meglepő eredményre vezettek, hogy a hegedés gyorsasága nagy mértékben független a szervezet általános egészségi állapotától s elsősorban két tényezőtől: egyrészt a seb nagyságától (nagyobb seb aránytalanul lassabban heged be, mint egy kicsi), másrészt pedig a sebesült korától függ. Ezeknek az összefüggéseknek kifejezője az u. n. „hegedési index“, mely az előbbi két tényezővel fordítottan arányos. Ha ezt a „hegedési indexet“ megszorozzuk a sebfelület négyzetgyökével, úgy egy újabb „A“ indexet kapunk, mely kizárólag a beteg korától függ, s így kiválóan alkalmas a szervezet sajátos „fiziológiai idejének“ a mérésére. Ez az index a korral esik, viszont érdekes módon ez az esés sokkal erősebb a fiatal korban, mint az élet végén, mikor is „A“ állandó érték felé tendál. Ugy tűnik mintha — fizikai időben mérve — az ember gyorsabban öregedne fiatal korában, mint később. De vajjon van-e jogunk a fizikai időt az életjelenségekre alkalmazni? A fizikai időt mérő eszközeinket végeredményben a föld mozgása szabályozza. Nem logikusabb-e — mindenestre legalább is annyira jogosult — az életjelenségek idejének mérésére egy élettani folyamatot — pl. éppen a sebhegedés folyamatát — alkalmazni? Aminek logikus következménye viszont az, hogy különböző kora emberek ideje nem egyenlő értékű, hiszen egy 10 éves gyerek pl. hatszor olyan gyorsan hegeszt be egy sebet, mint a 60 éves felnőtt. „Öregek és fiatalok egymás mellett élnek ugyanazon térben és mégis egészen külön világokban, ahol az idő értéke más és más. Pedagógusok és pszichológusok nem igen vetettek eddig számot e tényre.“ (I. m. 253. o.) Végeredményben tehát kétfajta idő van: egyik a fiziológiai, valamennyiünknek saját, átélt személyes ideje, mely egy heterogén (bergsoni kifejezéssel élve: kvalitatív) idő; más az élet elején, mint a végén, s a másik a homogén, fizikai idő, amit nem élünk át s mely nem egyéb, mint számtalan egyéni heterogén időnek a társadalmi tudatban lecsapódott dialektikus *ellentétes egysége*. (Szerző itt a nagyon szuggesztív „temps d'enveloppe“ kifejezést használja.)

Lecomte de Noüy könyve érdekes biológiai szempontokat nyújt egy — még megírásra váró — összefoglaló dialektikus időelmélet számára. Annál érdekesebb tény ez, mert szerző a regresszió nagy francia természettudósának, Carrelnek a tanítványa s így személyesen ugyancsak távol áll a dialektikus világnézettől. Azonban — Hegel szavai szerint — : „A dialektikát közönségesen külsőséges mesterkedésnek tekintik, mely önkényesen bizonyos fogalmakban zavart s az ellenmondások látszatát kelti, holott a dialektika tulajdonképpen rendeltetése a dolgok, általában a végességek észbeli határozmányainak igazi, tulajdon természete.“ (Hegel: Encyklopedie der philosophischen Wissenschaften 105. o.)

(Geröly Kálmán)

1. Charles Blondel: La mentalité primitive. — 2. Lecomte de Noüy: Temps et la vie. Paris. Gallimard 1936.

KARINTHY FRIGYES ÚJ REGÉNYE (*Mennyei riport*, Nova kiadás, Budapest, 1938) akkor hatna meglepően, ha nem volna jellegzetes Karinty írás. Sajnos és szerencsére az. Karinty összes (közismert) vonásai egyesülnek benne. Humor, satíra, utópia, fantasztikum, mélyebb jelentés, mind több-kevesebb mértékben, többé-kevésbé sikerült elegyítésben, a hang ama félig értekező, félig regényes kimódolásában, amit ugyancsak megszoktunk nála és — Swiftnél. A kialakítás drámai és detektívregényi matematikája sem új, valamint szerző elmékedő hajlama, mely azonban itt többször követhetetlen. Az olvasó érdeklődése sűrűn elakad: talányokra és rejtvényekre bukkan, amiknek a meg-

fejtése korántsem esztétikai öröm, miért is féltő, hogy a könyvnek nem lesz sikere az olvasó felé, ki csak bonyodalmas agyturisztikai átkelések után jut el a könyv levegősebb távlatokat nyitó emelkedéseire, hol nem fenyeget semmiféle metafizikai álmeredély és spekulációs üreg... Az olvasó biz' ezek miatt a (gőz) torlaszok miatt megáll s majd (tévesen) az egész könyvet hártja el magától s bizza a jobb korra, egy majdani 'elszánt filológusra' talán, akinek viszont olyanféle kincsesbánya, lelőhely és vonatkozásorgia lesz e mű, mint a mainak, teszem fel Dante vagy Madách...

Bizony, Dante vagy Madách, mert a mű — a filológia és Karinthy szempontjából — jelentős, majdnem pályafoglalat. Dante és Madách műveivel (és Wells Világtörténetével) szemben u. i. ez Karinthy világszintézise. Ahogy azok külön-külön a maguk módján adják az élet és mindenek értelmét, úgy itt is Karinthy a legmélyebb kérdések és feleletek körül farigcsál. Az ihlet távlatain kívül azoktól vesz némi szerkezeti elemet is s ahogy Dante Vergilius, majd Beatrice karján megy egyre tisztuló körökben fel a fény felé s Ádám Lucifer vezetésével a világtörténelmen s a várható jövődökhön át, úgy megy itt is (persze) egy újságíró, Merlin Oldtime Diderot kalauzolása mellett a 4., 5., 6., 7., 8. és 9. „kiterjedések“ „képsíkjai“ keresztül alig kisebb célzattal, mint amazok.

Az ihlet sugárpályája tehát nagyszerű; nagyszerű, ha nem is eredeti, ezenkívül pedig igen bonyolult a szerepe. Mert ha Dantenál pl. a csupasz váz, vagyis Dante haladása egyre feljebb, a pokolból fel a mennyekbe a tökéletesedés grafikonja s így maga a fikció már elragadtatót hasonlat, addig a megfelelő fikciót Karinthy ironizálja. Ami pl. Madáchnál végig „költészet“ vagy fátyol, amit nem szabad és értelmetlen is ellebbenteni, az itt lépésről-lépésre tudatos masinéria mutogatás és leleplezés. Karinthy magát az érdekkeltő, szenzációs“ fikciót, a *tulvilágiság* legendáját „vesézi“. Az innenső világ, a valóság csodálatosabb — vallja, s ezért Merlin vállalkozásának spirituális és spiritisztikus kalandhelyeit, a fantasztikus „kiterjedéseket“ és „köröket“, bár látható erőfeszítéssel idézi fel azokat, leszállítja valóságos értelmükre. Az egész könyv így a tulvilághit pozitivistikus átvilágítása, de úgy, hogy azért el kell hinni tulvilágnak. Hühó, fantasztikum és humor tehát, annál is inkább, mert e bonyolult csomagolásban mégis van lényeg s ez a lényeg egy történelmi miniatűr sorozat à la France és Strindberg, de persze made in Karinthy. Viszont Karinthy nem volna vérbeli szatirikus, azaz minden jelenséget a maga torzulatával együtt látó, ha minden további nélkül szemet hunyna kompozíciós csinje felett. Nem, — a mű végén előlép s mint valami ironikus, XX. századbeli bűvész és varázsló, aki már nem a mágia, hanem a technika korában él, a már eltűndökölt mutatvány után, mintegy a tapsok közt meghajol és széttemeli a bűvölet vélt edényét: nem csodaszerszám: hanem — *techné*. S a költészet tényleg ez is: ám mégsem ily zsúfoltan csinált és lázasan agyonmagyarázott, ennyire gépi, exakt és hokus-z-pokus. Bizony költészet csak az egyszerű, háromkiterjedésű miniatűrökben lobog s a különböző kiterjedések közti utak benyomásairól és elmélkedéseiről szívesen lemondunk: a könyv a történelmi miniatűrök sorában eleven, bár a mélyebb értelem amit a miniatűrök közölnek, a legkevésbé sem friss. Az azonban szintén köztudomású, hogy Karinthy régesrég megállt s azóta mellébeszél. Így történik itt is, hogy a szatira után két kézzel kiabáló napokban Karinthy szatirája még mindig csak az Ember tulajdonságainál tart s az egész mai válság történetbölcséleti értelme annyi nála, hogy az egyéni értelem és faji ösztön valaha párhuzamos haladása megbomlott. Az ész hiába ordít, hogy megállítsa a végzetébe rohanó fajtát... Mi itt a menekvés, mi

itt a bizonyosság? Erre a 8. „kiterjedésben“ jön rá: „nincs semmi, amit most mondhatnék, csak két bizonyosság. Az egyik az, hogy *itt*, a másik az, hogy *vagyok*.“ Majd pedig: „volt, tehát van, van, tehát lesz.“ Ilyesmik az egész nagy, világokat, köröket, fényeket, Eliziumot, Ábrahám kebelét s az összes lehetséges „vetületeket“ bejáró utas mondani valói. *Denkspiel* — ahogy a német expresszionisták mondták. Anno... Mikor is? Mintegy ötezer évvel ezelőtt, közvetlen a világháború utáni évek szalonjaiban. (G. G.)

HORVÁTH BÉLA: UTOLSÓ JELENÉSEK. (Cserépfalvi.) Félelmetes víziókat lát Horváth Béla. Már mindjárt az első versében. Egy dús, fulladásig telített fojtott mozaikcsomóban olyan félelmetes hangorkánna mutatkozik be, hogy a hideg fut az olvasó hátán. Pedig *csak* a gázzól beszél. Egy elvont gázzól, amit az elkövetkező háborúban használhatnak. De ez a gáz, ez a tömény titokzatos vegyszer amelynél — *Az ember ordít, mint a vad, de mindenütt sötét gödörbe lép, — A kattogó gépfegyverek besöprik őt a süppedő romokba, — És arcra bukva fekszik ott, kálóg a nyelve és a körme kék.* — Hasznosabb és olcsóbb pusztítóeszközök is léteznek, nem is a gázt jelenti, hanem magát a *mai* néma öldöklést, a „békekés“ háborút, amelyben az emberiség ránkeső része él, vegetál, fulladozik s huzza magát egyik napról a másikra. Horváth Béla jellegzetes megszálottja napjainknak. Mélyen vallásos, csaknem dogmatikus ruháját viseli a katolikus egyháznak. De ezen a tiszteletreméltó külsőségen túl, — ahol a szentekhez való édes ragaszkodás éppoly sorsszerű, mint az odaadó könyörületeség minden élőlény iránt —, szélviharként jelentkezik a tébolyult nyugtalanság, a nyugtalanság kikialtása, a földrengést messze vidékről megérző finom szeizmográf ingadozó botlása. Hazáját, népét, vallását és mindennek szintetikus egybeolvasztásaként minden embertársának vállába ragad, hogy megrázza és figyelmeztesse, ha ugyan van még kit és van miért. Egy őszövetségbeli prófétának nyelvezetén egy mai világbeli lelkiismeretfurdalás bőséges meleg forrása buzog. Ugy érezzük, hogy vagy elfogadjuk vészjeleit vagy belepusztulunk. Ebből az következik, hogy nem a szelid szerelemről, a nyugalomról, az élet puha, a természet mosolygó simogatásáról van több szó, ahogy azt a póták nagyrésznél megszoktuk. Nem poéta doctus. Nyelve nem a versfaragók csiszolómalmait, a rimek karcsu alkalmazkodását tartja szem előtt, hanem a mondanivalók nyers, vértforraló, az igazság kimondására alapított erejét. A könyörgés és az ostorozás váltakozik verseiben. A nép lebeg szemei előtt, mint megváltandó tényező. A szegénység, a nyomor, a kitaszítottság, az efelett való kétségbeesés s a bűnök megbocsájtása iránti könyörgés. A világ hatalmaskodói ellen állandó és vissza nem fojtható izzásban reszket. Ki akarja csikarni tőlük azt, amit a szegényektől megtagadtak s ami miatt ezek félájultan hevernek földön. De nem bizik tulságosan a jólétük kegyében. — Horváth Béla nagy dobbanású verseiben korunk minden lázas nyugtalansága benne él. Korhú poéta. (Pap Gábor)

A CSEHSZLOVAKIAI MAGYAR IFJUSÁG UJ FOLYÓIRATA. A pozsonyi magyar főiskolások *Eötvös József Köre* április hónapban *Forrás* címmel ifjúsági folyóiratot adott ki. A lap hangja komoly és színvonalas, az első számban közölt írások legnagyobb részt értéket képviselnek. Örömmel lapoztuk át a *Forrás* első számát és jóleső érzéssel vettük tudomásul az Eötvös Kör fiataljainak új munkavállalását. Nyugtalan napok sodrában, társadalmi átalakulások és új hitregék örvénylése közepette, ime, jelentkezik egy tisztult látású, demokratikus magatartású, józan és felelős ifjúsági gárda, mely Eötvös József szellemében kíván dolgozni: „Eötvös József nevét irták zászlójukra szimbólumnak — írja a folyóirat prog-